

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
ВШТІП Академія прикладних наук у Познані (Польща)
Університет менеджменту та підприємництва у Валбжиху (Польща)
Університет третього віку у Громадці (Польща)
Університет економіки у Бидгощі (Польща)
Економіко–гуманітарний університет у Варшаві (Польща)
Жешувський університет (Польща)
Поморська Академія в Слупську (Польща)
Познанський університет економіки та бізнесу (Польща)
Гартмут Дюбек Товариство економічного і структурного розвитку з обмеженою
відповідальністю (Німеччина)
Хмельницький національний університет
ЗВО «Подільський державний університет»
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Державний біотехнологічний університет м. Харків
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Калуський політехнічний фаховий коледж

Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції
**«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно–економічне
забезпечення»**

Бережани – 2025

УДК 654.071
С 76

*Рекомендовано Вченою радою ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
(Протокол № 8 від 28.11. 2025 року)*

Рецензенти:

*І. Ф. Баланюк, доктор економічних наук, професор
М. В. Диха, доктор економічних наук, професор
А. Д. Чикуркова, доктор економічних наук, професор*

Редакційна колегія:

*к.е.н., доцентка М. С. Пономарьова (голова); д.е.н., професорка Д. І. Шеленко (замісник);
dr. n. e. Paulina Kolisnichenko, д.е.н., професорка Л. С. Сас., член–кореспондент, д.е.н.,
професор Шпикуляк О. Г., к.е.н., доцентка Т. О. Гуренко; к.е.н. М. Р. Куляк, к.т.н., доцентка
Р. М. Лещій*

Відповідальна за випуск:

докторка економічних наук, професорка С. М. Судомир

«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення», матеріали XI Міжнародної науково–практичної конференції ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут». Запоріжжя: ФОП Однорог Т.В., 2025. С. 243

ISBN 978-617-7823-80-2

У збірнику вміщено матеріали XI Міжнародної науково–практичної конференції **«Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення»** ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», що відбулася 18 листопада 2025 року у ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут».

Збірник охоплює основні напрями інженерно-економічних наук.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

@ ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

Сливінська О.Б., Бурдаш С.А.	Використання статистичних методів в аудиті	46
Смушак М.В., Борищак В.Р.	Вплив штучного інтелекту на облік і оподаткування	49
Стемковська І.В., Чайківський Ю.Б.	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку й аудиту: особливості застосування в Україні в умовах воєнного стану	50
Черневий Ю.І., Бойчук Л.П., Кучма Л.М.	Капітал підприємства	52
РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ		56
Баланюк І.Ф., Дзяба О.Р.	Сутність бізнес-ідеї	56
Герчанівська С.В.	Роль господарств населення у забезпеченні продовольчої безпеки країни	58
Гурська І. С.	Соціальна відповідальність бізнесу в умовах війни: виклики, стратегії та суспільний вплив	60
Диха М.В.	Трансформація ролі стратегічного планування діяльності підприємств в умовах сучасних викликів	62
Жибак М. М.	Інноваційний розвиток як ключовий чинник сталого економічного зростання в умовах цифрової трансформації	65
Захарова Н.Ю.	Сучасні підходи до управління ризиками підприємств аграрного сектору економіки України	67
Лялик А.Т., Осіян Н.В.	Якість продукції: актуальні проблеми та напрями вдосконалення	69
Мацерук А.А.	Градація територіальних громад як передумова впровадження smart-рішень	71
Осипенко С.	Позабюджетні механізми підтримки закладів вищої освіти в умовах воєнних викликів: потенціал і перспективи	75
Пономарьова М.С.	Сучасні моделі управління інвестиційною привабливістю підприємств агробізнесу в умовах економічної нестабільності	77
Пономарьова М.С., Чернега І.	Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб в Україні	79
Кулаєць А.З.	Продовольча безпека як стратегічний пріоритет соціально-економічного розвитку держави	81

і соціальних та мотиваційних заходів, що забезпечують необхідний рівень якості на всіх стадіях виробництва і споживання продукції. Створення ефективних систем якості, орієнтованих на впровадження сучасного досвіду в галузі організацій та технологій дозволить забезпечити стійке становище підприємств на ринку.

Список використаних джерел:

1. Малюта Л.Я. Забезпечення якості продукції – необхідна умова підвищення конкурентоспроможності підприємства та його продукції в сучасному ринковому просторі. *Економіка, фінанси, право*. 2008. № 9. С. 11–14.
2. Мороз О. В. Організаційно-економічні фактори управління якістю на підприємствах: монографія. / О. В. Мороз, Л. М. Ткачук. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2005. 137 с.

Мацєрук А.А.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Хмельницький національний університет

ГРАДАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ПЕРЕДУМОВА ВПРОВАДЖЕННЯ SMART-РІШЕНЬ

Ефективна реалізація SMART-концепції на місцевому рівні потребує розуміння внутрішньої неоднорідності територіальних громад, що виявляється через суттєві відмінності у їх просторових, демографічних, економічних, інфраструктурних та інституційних характеристиках. Тому формування науково обґрунтованих параметрів градації громад є ключовою передумовою для побудови диференційованих моделей їх цифрової трансформації та визначення реалістичних інструментів впровадження SMART-рішень.

Градація (типологізація) територій є інструментом упорядкування та порівняння просторово-адміністративних одиниць з урахуванням багатовимірності їхніх характеристик. Залежно від мети дослідження вона може базуватися на демографічних, економічних, географічних, інституційних та функціональних критеріях. Для аналізу цифрової трансформації та адаптації SMART-моделі важливим є комплексний підхід, який дозволяє врахувати поєднання ресурсних, кадрових, інфраструктурних та управлінських можливостей громад.

У фокусі SMART-аналізу громади розглядаються не лише як адміністративні одиниці, а як локальні соціально-економічні системи, у яких цифрові технології впливають на всі сфери життєдіяльності – від управління та енергетики до освіти й мобільності. Тому параметри класифікації мають відображати як матеріально-ресурсні, так і інституційно-організаційні передумови розвитку.

В Україні наразі немає єдиної національної типології громад, призначеної саме для SMART-аналізу. Проте на державному рівні використовуються

критерії класифікації, які можуть бути основою для типологій. Звертаємо увагу на офіційні документи, у яких урегульовано організаційно-правові аспекти функціонування територіальних громад в Україні. Зокрема, Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1] визначає принципи, умови, порядок, державну підтримку добровільного об'єднання / приєднання територіальних громад. В контексті градації та оцінювання параметрів територіальних громад звертаємо увагу на офіційний документ [2], у якому зазначено, що формування спроможних територіальних громад здійснюється з урахуванням:

- здатності органів місцевого самоврядування вирішувати суспільні питання, які належать до їх компетенції, для задоволення потреб населення відповідних адміністративно-територіальних одиниць;
- історичних, географічних, соціально-економічних, природних, екологічних, етнічних, культурних особливостей розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць;
- розвитку інфраструктури відповідних адміністративно-територіальних одиниць;
- фінансового забезпечення відповідних адміністративно-територіальних одиниць;
- трудової міграції населення;
- результатів попередньої оцінки рівня спроможності спроможних територіальних громад;
- оптимальних мереж соціальної інфраструктури та доступності публічних послуг у відповідних сферах.

Міністерство розвитку громад та територій України здійснює організаційно-правову підтримку громад, веде моніторинг реформ місцевого самоврядування та територіальної організації влади [3].

Науковці розглядають широкий спектр питань щодо розвитку територій на основі SMART концепції, які здебільшого стосуються міст [4-7]. У посібнику [8] зіставлено завдання та індикатори досягнення Цілі 11 «Сталий розвиток міст і громад», а в публікації [9] зацентровано увагу на розвитку м. Київ. Стратегічні плани розвитку розробляють територіальні громади в Україні, які доступні на їх офіційних сайтах, наприклад, Стратегія розвитку Хмельницької міської територіальної громади до 2035 року [10].

Градація (класифікація) територіальних громад ґрунтується на необхідності:

- виявити відмінності у ресурсній, інституційній, просторовій та соціальній базі розвитку;
- сформувані типи громад, які потребують різних моделей управління та SMART-рішень;
- забезпечити диференційовану державну політику відповідно до реальних можливостей громад.

У контексті реалізації SMART розвитку територій доцільно застосовувати п'ять базових груп параметрів: просторові, демографічні, економічні, інфраструктурні, інституційні, основні параметри яких зведемо у таблицю 1.

Таблиця 1. Ключові параметри градації територіальних громад

Параметр градації	Класифікаційні ознаки	Значення градації для SMART-аналізу
Просторові параметри	✓ площа території; ✓ щільність і структура розселення; ✓ конфігурація населених пунктів (компактна / дисперсна територія); ✓ транспортно-логістична доступність (зокрема, доступ до магістралей, логістичних вузлів).	Громади з великою, розгалуженою територією потребують рішень дистанційного моніторингу, систем управління дорожньою інфраструктурою: розумне освітлення, датчики руху, віддалений моніторинг (Smart Mobility, Smart Infrastructure), а компактні – рішень щодо доступності, управління густотою населення.
Демографічні параметри	✓ чисельність населення; ✓ вікова структура; ✓ частка працездатного населення; ✓ частка молоді (як носіїв цифрової культури); ✓ міграційні процеси/тенденції.	Громади з високою часткою літнього населення потребують інклюзивних цифрових рішень та програм цифрової освіти (Smart Health, Smart Education). Молоді громади швидше/гнучкіше сприймають інновації.
Економічні параметри	✓ домінуючі види економічної діяльності (структура економіки: аграрна, промислова, сервісна); ✓ бюджетна спроможність; ✓ рівень інвестиційної активності, інвестиційний потенціал; ✓ наявність інноваційних підприємств.	Економічно потужні громади здатні впроваджувати комплексні SMART-системи; За умов обмежених ресурсів пріоритетом: аграрно орієнтованих громад будуть Smart Environment, Smart Agriculture рішення. Промислово орієнтованих – Smart Energy, Smart Mobility рішення. Фінансово слабкі громади потребують недорогих модульних SMART-рішень.
Інфраструктурні параметри	✓ якість та розгалуженість цифрової інфраструктури (інтернет-покриття, оптоволоконні мережі); ✓ стан житлово-комунального господарства; ✓ енергетична інфраструктура; ✓ рівень автоматизації муніципальних служб.	Цифрова інфраструктура є базою для будь-якого SMART-рішення; громади з низьким рівнем інфраструктурного розвитку потребують базових інвестицій перед впровадженням складних цифрових рішень. Без стабільної цифрової інфраструктури неможливо реалізувати жодну SMART-ініціативу.
Інституційні параметри	✓ компетентність і чисельність управлінських кадрів;	Інституційна спроможність визначає, чи зможе громада ефективно впроваджувати

	✓ наявність стратегічних документів розвитку (наявність стратегії або SMART-цифрової стратегії); ✓ прозорість управління, відкритість даних та використання електронного урядування (платформи відкритих даних); партнерства з бізнесом, університетами, ІТ-компаніями.	SMART-рішення. Навіть за наявності ресурсів без компетентної команди громада не реалізує складні цифрові рішення.

Джерело: сформовано автором.

Також доцільно зауважити, що в рамках просторового параметра градації розрізняємо: міські громади (розташовані на території міст із високою щільністю населення); сільські громади (сільські території з низькою щільністю населення); змішані громади (об'єднують сільські й міські території). Залежно від географічного розташування можна виокремити центральні, прикордонні, гірські, прибережні громади. За економічним потенціалом: економічно розвинені громади (мають високий рівень доходів, розвинену інфраструктуру, активну економіку); громади з середнім рівнем розвитку (середній рівень доходів і частково розвинена інфраструктура); депресивні громади (низький рівень доходів, висока залежність від державної підтримки). За рівнем участі громади у прийнятті рішень: активні громади (жителі активно залучені до процесу управління: громадські обговорення, бюджети участі); пасивні громади (низький рівень громадської участі через соціальні чи економічні причини).

Отже, градація територіальних громад, як необхідна складова SMART-аналізу, дозволяє ідентифікувати реальні можливості громади, визначити бар'єри цифрової трансформації та підібрати оптимальні інструменти впровадження SMART-концепції. Описані підходи до класифікації потребують подальшого розвитку, зокрема з урахуванням європейських моделей Smart City/Smart Village та міжнародних індексів цифрової готовності, що буде предметом подальших досліджень. В цілому, формування системи параметрів градації сприяє побудові ефективної й адаптивної моделі Smart розвитку для громад різних типів.

Список використаних джерел:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
2. Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад. Постанова КМУ від 24 січня 2020 р. № 34. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF#Text>
3. Міністерство розвитку громад та територій України. Розвиток місцевого самоврядування. <https://mindev.gov.ua/diialnist/rozvytok-mistsevoho-samovriaduvannia>
4. Андрієнко, А.О. Упровадження концепції «Smart City» в управління великими містами України: монографія. Вінниця, Україна: ГО «Європейська наукова платформа»,

2023. 196 с.

5. Диха, М.В., Кізляр, О.О. Інноваційний розвиток міст на засадах концепції «розумне місто»: монографія. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2025. 320 с. <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/18522>

6. Кінаш, І. Застосування концепції «розумне місто» у реалізації засад сталого розвитку територіальних громад. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 2024, 332(4), 492-498. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-73>

7. Судомир, С. Концепція Smart City як інноваційний підхід до забезпечення сталого розвитку територій: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*, 2024, (3), 416-421. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-59>

8. Диха, М.В., Диха, В.В. Економіка сталого розвитку: навчальний посібник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2024. 408 с. <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/17542>

9. Стратегія розвитку Києва: сучасні виклики глобалізованого простору: *колективна монографія /за ред.: д.мед.н., проф. С.А. Павловського, д.е.н., проф. О.Ю. Могилевської*. КНДУ «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста» за підтр. Департаменту економіки та інвестицій Київської міської державної адміністрації. Київ. Видавництво ТОВ «Талком». 2025. 650 с.

10. Стратегія розвитку Хмельницької міської територіальної громади до 2035 року. <https://www.khm.gov.ua/uk/node/64755>

Осипенко С.

к.е.н., доцентка, доцентка кафедри управління та адміністрування
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
м. Запоріжжя,
Україна

ПОЗАБЮДЖЕТНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ПОТЕНЦІАЛ І ПЕРСПЕКТИВИ

Фінансування освіти в Україні в умовах війни постало як одна з ключових соціально-економічних проблем, що безпосередньо впливає на відтворення людського капіталу та забезпечення сталого розвитку держави. Воєнні дії призвели до глибоких трансформацій у бюджетній політиці, спричинивши перерозподіл ресурсів на користь оборонного сектору та гуманітарних потреб, що суттєво обмежило можливості стабільного фінансування освітньої галузі [1]. Окрім того в період повномасштабної війни освітня галузь зіткнулась з рядом проблем не типового характеру, вирішення яких у керівників закладів освіти, педагогічних колективів, представників місцевої та державної влади ще не було, а саме: відновлення зруйнованої інфраструктури та втрата матеріально-технічних цінностей закладів освіти, адаптація освітнього процесу до кризових умов та швидке реагування на перманентні умови невизначеності, підтримка педагогічних працівників та